

S. Sayısı : 230

Denizyolları İşletme Kanununun 1 ve 2 nci maddelerinin değiştirilmesi ve 3 ncü maddesinin birinci fıkrasının kaldırılması hakkında Kanun tasarısı ve Ulaştırma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/636)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 1413

9 . XII . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Denizyolları İşletme Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 3 ncü maddesinin birinci fıkrasının kaldırılması hakkında Ulaştırma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunca 8 . XII . 1949 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan

Ş. Günatay.

GEREKÇE

Deniz Ticaret Filomuz son yıllarda armatörlerimize sağlanan dövizler sayesinde geniş ölçüde artmıştır. 1948 yılı başında 77 000 yük tonu kademesinde bulunan armatör gemilerimiz bugün 200 000 tona yaklaşmıştır. İç taşımalarımızın ihtiyacını fazlasıyla aşan bu tonaj karşısında Millî Korunma Kanununun; gemileri işe tahsis hususunda Hükümete verdiği yetkinin 1.VI.1949 gününden itibaren kullanılmasından vaz geçilmiş ve gerek dış seferlere çıkmak gerekse iç taşımalar bakımından armatörlere ait yük gemileri serbest bırakılmıştır.

Bu suretle hiçbir müsaadeye tâbi olmadan istedikleri gibi iş aramak imkânını elde etmiş olan armatör gemileri halen 2239 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi gereğince memleket içinde ancak tek ems eşya taşımaya mezuun bulunmaktadır. Bugün bir emsten fazla eşyanın taşınması muntazam posta seferi sayıldığından Devlet Denizyollarının teketindedir.

Devlet Denizyolları İdaresi memleket içinde muntazam posta seferleriyle taşınan eşya nakliyatından yılda ortalama 8 milyon lira hâsılat sağlamaktadır. Armatör gemilerinin bir emsten fazla eşya taşımalarına katılmasıyla bu hâsılatta bir azalma görüleceği muhakkak olmakla beraber, bu serbestinin yaratacağı ferahlık memleket ekonomisi için herhalde çok faydalı olacaktır.

Posta seferleri yaparak yolcu nakletmek işi bugün için hususi armatörlerin kolaylıkla faydalanamayacakları masraflı ve külfetli bir nakliyecilik mahiyetini muhafaza etmektedir. Bu sebeple tekel konusunda armatörler lehine yapılacak değişiklikte bu cihet nazara alınmamıştır. Memeketimizde yegâne muvasalaları deniz ile olan birçok ilçe ve bucaklarımız vardır. Bu gibi yerlere vapur uğratılması ekseriya vapur idaresi için zararlıdır. Hususi teşebbüs sahipleri vasıtasıyla bu gibi yerlere vapur işletildiği takdirde, bunların, diğer memleketlerde olduğu gibi zararlarının Umumi Muvazeneden karşılanması icabedecektir.

Posta seferlerinde işletilen yolcu vapurlarının kıymetleri ile işletme masrafları büyük sermayelere ihtiyaç göstermektedir. Diğer memleketlerde de muntazam posta seferleri Devletin şu veya bu

şekilde himayesinden faydalanan müesseseler tarafından işletilmektedir. Memleketin müdafaası için yüksek vasıfta gemilerin alınabilmesi ve halkın emniyetli ve kurtarma vasıtaları bol gemilerle seyahat edebilmesi için, bu hizmetlerin rekabetin doğuracağı yıkıcı tesirlerden âzade olması icabeder. Birçok memleketlerde muntazam posta seferleriyle yolcu nakliyatında bizdeki gibi kanuni bir inhisar mevcut olmadığı halde, Devletin muayyen bir vapur kumpanyasına verdiği inşaa veya işletme primleri ile diğer açık veya kapalı himaye usulleri karşısında rakip olabilecek diğer müesseseler gelişmemekte ve böylelikle fiili bir inhisar vücut bulmaktadır.

Memleketimizde bu kanuni inhisara hususi teşebbüs erbabının da iştirak ettirilmesi geçmişte yersiz ve zararlı rekabetlere yol açmış ve bu hal millî sermayenin kısmen heder olmasıyla neticelenmiştir. Bu tecrübeden sonra hususi teşebbüs sahiplerinin tekrar muntazam posta vapurları ile yolcu nakliyatına iştirak ettirilmeleri düşünülmemiştir. Armatörlerimiz esasen banka kredilerini âzami derecede kullanarak büyük bir ticaret filosu edinmiş bulunmaktadır. Bu filoları ile kırkambar eşyası da dâhil olmak üzere yük taşımalarına tam bir serbesti içinde katılmaları vaz'ettikleri sermayenin tenmiyesi için kâfi olmakla beraber memleket iktisadiyatı için de faydalı olacaktır.

Tasarımın (3), ve (4) nü maddeleri kanunun yürürlüğe gireceği tarihi ve kanunu yürütmeye yetkili kılan makamları gösteren mütat maddelerdendir.

Ulaştırma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Ulaştırma Komisyonu

Esas No. 1/636

Karar No. 12

18 . I . 1950

Yüksek Başkanlığa

Denizyolları İşletme Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 3 nü maddesinin birinci fıkrasının kaldırılması hakkında Ulaştırma Bakanlığıca hazırlanıp Bakanlar Kurulunun 8 . XII . 1949 tarihli kararıyla Büyük Millet Meclisine sunulan ve Yüksek Başkanlıkça Komisyonumuza havale olunan Kanun tasarısı Komisyonumuzun 11 . I . 1950 tarihindeki Birleşiminde Ulaştırma Bakanlığı temsilcileri de hazır oldukları halde okunup incelendi.

Tasarımın maksadı :

Tasarımın gerekçesine ve Komisyonumuza verilen izahata göre :

1. Armatörlere ait gemilerimizin yük tonajı 1948 yılı başında 77 bin ton kadar iken Hükümetçe sağlanan dövizlerle armatörlerimiz tarafından yeni yük gemileri satın alınmış ve bu tonaj 200 bin miktarına yükselmiştir. Armatör gemilerimizin tonajındaki memnunluk verici bu artış dolayısıyla denizlerimizde yük taşıma ihtiyacı fazlasıyla karşılanmış olduğundan gemilerimizin işe tahsisi hususunda Millî Korunma Kanunu ile Hükümete verilmiş olan izin verme yetkisinin

kullanılmasından da 7.VI.1949 tarihinden itibaren Hükümetçe vazgeçilmiş ve böylece gerek iç ve gerek dış seferlerde armatörlerimiz yük gemileri ile nakliyat hususunda önceden izin almak kayıtları ve şartından kurtulmuşlardır.

2. Millî Korunma Kanunundaki yetkinin kullanılmasından Hükümetçe vazgeçilmiş olması suretiyle armatörlerimiz için iç ve dış denizlerde önceden bir izin ve müsaadeye tâbi olmaksızın serbest olarak iş aramak ve yapmak imkânı sağlanmış olmakla beraber 2239 sayılı Denizyolları İşletme Kanununun üçüncü maddesinin birinci fıkrasındaki kayıt ve şartlar hâlâ yürürlükte devam etmektedir. Filhakika işbu birinci fıkraya göre :

a) Armatörlerimiz Türk limanları arasında yalnız tek cins eşya taşıyabilmektedirler;

b) Munhasıran iki Türk limanı arasındaki her nevi yük ve hayvan nakliyatı, şilepçilik olup ikiden fazla Türk limanı arasındaki yük ve hayvan nakliyatı şilepçilik sayılmaktadır ve serbest değildir;

c) En çok üç Türk limanından bir veya iki

Türk limanına yapılan âzami üç cins eşya ve hayvan nakliyatı şilepçilik sayılmakta ise de üçten fazla Türk limanları arasında ve üç cinsten fazla eşya ve hayvan nakliyatı şilepçilik sayılmamaktadır ve serbest değildir.

3. Armatör gemilerimizin tonajındaki gelişme Hükümetçe göz önüne alınarak (Tek cins eşya) ve (Liman adedi) gibi kayıt ve şartlarla bağlı olmaksızın mütaaddit Türk limanları arasında (Her cins eşya ve hayvan nakliyatı) nı yapabilmeleri için armatörlerimize geniş ve serbest imkânlar sağlanması maksadıyla hazırlanmış olan bu tasarı ile 2239 sayılı Denizyolları İşletme Kanununun 3 neü maddesinin birinci fıkrasının kaldırıldığı anlaşılmıştır.

Komisyonumuzun kararı :

Yukarda arzolunan noktalar tesbit olunduktan sonra yapılmış olan konuşmalar neticesinde.

2239 sayılı Denizyolları İşletme Kanununun üçüncü maddesinin birinci fıkrasındaki kayıt ve şartlara göre halen kısmen serbest ve kısmen bu işletmenin tekelinde bulunan eşya ve hayvan nakliyatının bu türlü kayıt ve şartlara bağlı olmaksızın amatörlerimiz için de tamamen serbest bırakılması ve yalnız posta seferleri ile yapılacak yoleu nakliyatının bugün olduğu gibi Deniz İşletmesinin tekelinde kalması memleketimiz ulaştırma iktisadiyatının ve denizciliğimizin inkişafı için faydalı olacağı belirmiş olduğundan tasarinın başlığı ile ikinci ve üçüncü maddelerinde yapılan bâzı değişikliklerle kabulüne komisyonumuzca karar verilmiştir.

Komisyonumuzca tasarıda yapılan değişiklikler şunlardır:

Tasarının başlığı «2239 sayılı Denizyolları İşletme Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı» şeklinde değiştirilmiştir.

Denizyolları İşletme Kanununun üçüncü maddesinin birinci fıkrası esasen bu tasarı ile kaldırılmakta ve her cins yük ve hayvan nakliyatı tamamiyle serbest bırakılmakta olduğundan tasarinın ikinci maddesinin «E» fıkrasının sonundaki (Her nevi nakliyat) tâbiri yerine (Yoleu nakliyatı) denilmesi uygun görülmüş ve ikinci madde yeniden yazılmıştır.

Tasarının üçüncü maddesinde (2239 sayılı Kanunun üçüncü maddesinin ilk fıkrası kaldırılmıştır) denilmekte ise de kaldırılan işbu birinci fıkranın bu maddenin metnindeki başını ve sonunu daha açık bir surette belirtmek maksadıyla yürürlükte kalacak olan ikinci fıkrasının bâzı ifade düzeltmeleriyle ve (Kumpanyanın acentası) tâbiri yerine (Armatörün acentası) denilmesi suretiyle tasarıda zikredilmesi uygun görülmüş ve üçüncü madde yeniden yazılmıştır.

Havalesi gereğince Bütçe Komisyonuna vermek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Ulaştırma Komisyonu

Başkanı N. Sözeü	Sözcü	Kâtip
Niğde	Niğde	Erzurum
<i>Vehbi Sarıdal</i>	<i>Vehbi Sarıdal</i>	<i>S. Altuğ</i>
Aydın	Ankara	Kayseri
<i>M. Aydın</i>	<i>İ. Rauf Ayaşlı</i>	F. Seler
		İmzada bulunamadı

Konya	Kütahya	Manisa
<i>R. Frel</i>	<i>A. Bozbay</i>	<i>Korgl. A. R. Artunkal</i>

Ordu	Ordu
<i>Dr. V. Demir</i>	<i>Amiral H. Gökdalay</i>

Samsun	Sivas
<i>Y. Kalgay</i>	<i>H. Işık</i>

T. B. M. M.
Bütçe Komisyonu
Esas No. 1/636
Karar No. 99

14 . III . 1950

Yüksek Başkanlığa

Denizyolları İşletme Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 3 ncü maddesinin birinci fıkrasının kaldırılması hakkında Ulaştırma Bakanlığınca hazırlanıp Başbakanlığın 9 . XII . 1949 tarihli ve 71/1413 sayılı tezkere-siyle Yüksek Meclise sunulan Kanun tasarısı Ulaştırma Komisyonu raporiyle birlikte komisyonumuza verilmekle Ulaştırma Bakanı Kemal Satır ve Maliye Bakanlığı adına Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürü hazır oldukları halde incelenip görüşüldü.

2239 sayılı Kanunun birinci maddesi, Türkiye sahillerinde muntazam posta seferleri işi-ni Devlet tekeline almış bulunmaktadır. (Muntazam posta seferi) tekeli insan ve eşyanın taşınması keyfiyetlerini de içine almakta ve aynı kanunun üçüncü maddesiyle Türk limanları arasında navlun mukavelesine bağlı olmak şartıyla, makineli veya makinesiz gemilerle yalnız tek cins eşya taşınması bunun dışında bırakılmaktadır.

Devlet Denizyolları tarafından işletilen bu tekel sebebiyle iş mevsimlerinde hatlarımızın hütün ihtiyaçları karşılanamamakta ve bu yüzden ticaret eşyalarının limanlarda uzun müddet beklemesi ve bunun neticesi olarak da birtakım zararların doğmakta olduğu öteden beri şikâyet konusu bulunmaktadır.

Bu tasarı ile iş hayatına ait bu sahada serbest teşebbüs sahipleri lehine genişlik yapılmakta ve armatörlerimize iç hatlarımızda da çalışma imkânları verilerek tekelin yüklerle ait kısmı tekel dışında bırakılmak suretiyle şileplerin de kırkambar denilen usulde nakliyat yapmaları sağlanmaktadır. Şileplerde seyahat hakkına malik olan kimselerin ihtiyaca daha uygun bir şekilde tesbiti de tasarının kapsadığı hükümler arasındadır.

Ulaştırma Komisyonunca ufak bazı değişikliklerle kabul edilen tasarıya ait metin komisyonumuzca da görüşmeye esas tutulmuş ve birinci, üçüncü maddeler yazı değişikliği ile,

ikinci madde aynıyle kabul edilmişlerdir.

Tasarının, denizcilik hayatımızda hususi teşebbüslere kıymet veren genişçe bir mâna ve ehemmiyeti aşikâr bulunmaktadır. Hususi teşebbüslerin Milletlerarası usullere ve memleketimizin bu hususta cari mevzuat ve esaslarına uygun olarak donatılmış yolcu vapurları tedarıkları ve bunları işletebilecek duruma girmeleri halinde ilerde yolcu tekelinin de kaldırılmasının bir tetkik mevzuu olabileceği yapılan görüşmelerden anlaşılmıştır.

3630 sayılı Kanunun ikinci maddesiyle Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün işgal mevzuuna verilmiş bulunan işler arasında İstanbul ve civarı iç hatları ile İzmir Körfez hattı ve Yalova hattı işletmeleri de bulunmaktadır. Tasarının görüşülmesi sırasında bahsi geçen hükmün mahfuz tutulması hakkında bir hüküm eklenmesi teklif olunmuş ise de 3630 sayılı Kanunun kabul ettiği çerçevede dâhilinde esasen bu hüküm mahfuz bulunduğu cihetle bunun tasarıya eklenmesine mahal görülememiştir.

Yukarda belirtilen esaslar dairesinde kabul edilen tasarı Kamutayın onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Mardin	Kastamonu	Ankara
<i>R. Erten</i>	<i>M. Akalın</i>	<i>F. Öymen</i>
Ankara	Diyarbakır	Edirne
<i>C. Gölet</i>	<i>Ş. Uluğ</i>	<i>M. N. Gündüzalp</i>
Erzincan	Eskişehir	İsparta
<i>N. Pekcan</i>	Muhallifim.	<i>K. Turan</i>
	<i>A. Potuoğlu</i>	
İzmir	İzmir	Kastamonu
<i>S. Dikmen</i>	<i>A. İnan</i>	<i>T. Coşkan</i>
Kırşehir	Malatya	Manisa
<i>Ş. Torgut</i>	<i>M. S. Eti</i>	<i>F. Kurdoğlu</i>
Ordu	Samsun	Seyhan
<i>H. Yalman</i>	<i>M. A. Yörüker</i>	<i>A. R. Yüregir</i>
	Urfa	
	<i>E. Tekeli</i>	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Denizyolları İşletme Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve 3 ncü maddesinin birinci fıkrasının kaldırılması hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — Denizyolları İşletmesi hakkındaki 2239 sayılı Kanunun 1 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Türkiye sahillerinde posta seferleri yaparak yolcu nakletmek işi Devlet Tekeline alınmıştır. Bu tekeli Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü işletir».

MADDE 2. — Aynı kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Aşağıda sayılan işler (Türkiye sahillerinde yolcu posta seferleri) nden madut değildir».

- A) Şilepçilik işleri,
- B) Liman ve körfezlerdeki imtiyazlı iç hatlar nakliyatı,
- C) Devlet Denizyolları İdaresince yolcu vapurları işletilmeyen iskele ve limanlar arasında ve işletilen iskele ve limanlarla işletilmeyen iskele ve limanlar arasında makineli ve makinesiz gemilerle yapılacak yolcu nakliyatı,
- D) Liman hudutları içindeki her nevi nakliyat,
- E) Marmarada 18 rüsum tonilâtosundan ve Akdeniz ve Karadenizde 30 rüsum tonilâtosundan aşağı makineli ve makinesiz gemilerle yapılacak her nevi nakliyat,
- F) Türk limanları ile ecnebi limanları arasında yapılacak yolcu nakliyatı,
- G) Makineli ve makinesiz hususi gemilerle yapılacak tenezzüh ve tetkik seyahatleri.

MADDE 3. — 2239 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin ilk fıkrası kaldırılmıştır.

MADDE 4. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

ULAŞTIRMA KOMİSY-NUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

2239 sayılı Denizyolları İşletme Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Kanun tasarısı

MADDE 1. — Hükümetin 1. nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

2. — Aynı kanunun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Aşağıda sayılan işler (Türkiye sahillerinde yolcu posta seferleri) nden madut değildir.

- A) Şilepçilik işleri,
- B) Liman ve körfezlerdeki imtiyazlı iç hatlar nakliyatı,
- C) Devlet Denizyolları İdaresince yolcu vapurları işletilmeyen iskele ve limanlar arasında ve işletilen iskele ve limanlarla işletilmeyen iskele ve limanlar arasında makineli ve makinesiz gemilerle yapılacak yolcu nakliyatı,
- D) Liman hudutları içindeki her nevi nakliyat,
- E) Marmara'da 18 rüsum tonilâtosundan ve Akdeniz ve Karadeniz'de 30 rüsum tonilâtosundan aşağı makineli ve makinesiz gemilerle yapılacak yolcu nakliyatı,
- F) Türk limanları ile ecnebi limanları arasında yapılacak yolcu nakliyatı,
- G) Makineli ve makinesiz hususi gemilerle yapılacak tenezzüh ve tetkik seyahatleri.

MADDE 3. — Aynı kanunun 3 ncü maddesinin birinci fıkrası kaldırılmış ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde kalmıştır:

« Şileplerde gemi adamlarıyla gemi sahipleri ve gemiyi kiralyanlar ve bunların aileleri efradı, sigortacılar, mukrizler, yük ve hayvan sahipleri ve muhafız ve çobanları, armatörün acentası ve memur ve müfettişleri yolcudan sayılmaz. Yalnız bunların adedi, gemi adamları ve hayvan çobanları müstesna olmak üzere, her seferde 12 kişiyi geçemez » .

MADDE 4. — Hükümetin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

BÜTÇE KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Denizyolları İşletmesi hakkındaki 2239 sayılı Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun tasarısı

MADDE 1. — 29 . V . 1933 tarihli ve 2239 sayılı Kanunun birinci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Türkiye sahillerinde posta seferleri yaparak yolcu nakletmek işi Devlet tekeline alınmıştır. Bu Tekel Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğüne işletilir

MADDE 2. — Ulaştırma Komisyonunun ikinci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Aynı kanunun üçüncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Şileplerde gemi adamlarıyla gemi sahipleri ve gemiyi kiralyanlar ve bunların aileleri efradı, sigortacıları, mukrizler, yük ve hayvan sahipleri ve mühafız ve çobanlar, arnatörün acentası ve memur ve müfettişleri yolcudan sayılmaz. Yalnız bunların adedi gemi adamları ve hayvan çobanları müstesna olmak üzere, her seferde 12 kişiyi geçemez.

MADDE 4. — Hükümetin 4 neü maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

Hü.

MADDE 5. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan Devlet Bakanı
Ş. Günaltay Başbakan Yardımcısı
N. Erim

Devlet Bakanı Adalet Bakanı
C. S. Barlas *Fuad Sirmen*

Milli Savunma Bakanı İçişleri Bakanı
H. Çakar *E. Erişirgil*

Dışişleri Bakanı Maliye Bakanı
N. Sadak *İ. R. Aksal*

Milli Eğitim Bakanı Bayındırlık Bakanı
T. Banguoğlu *Ş. Adalan*

Ekonomi ve Ticaret Bakanı Sa. ve So. Y. Bakanı
Vedat Dicleli *Dr. K. Bayizit*

Gümrük ve Tekel Bakanı Tarım Bakanı
Dr. F. Ş. Bürge *Cavid Oral*

Ulaştırma Bakanı Çalışma Bakanı
Dr. K. Satır *Reşat Ş. Siner*

İşletmeler Bakanı
M. Birsel

Ulaş. K.

MADDE 5. — Hükümetin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

B. K.

MADDE 5. — Hükümetin 5 nci maddesi aynıyle kabul edilmiştir.

